

Kymmenen vuoden ajan taidemaalari Pirjo Saanio on poistanut sotkuja

seinämaalauksistaan Vantaan Pähkinärinteessä. Se on vienyt teosta uuteen suuntaan.

Taide ja TÖHRYT

Teksti Hannele Jäämeri
Kuva Markus Pentikäinen

Pähkinärinteen ostoskeskuksen vieressä on alikukkyä. Se on yksi Vantaa lukuisista silloista, jotka on elävöitetty taiteella. Maalauksia on haluttu tuoda sinne, missä ihmisetkin ovat, osaksi arkea ja elämää. Lähikontaktissa taide saa paitsi laajan yleisön myös kolhuja. Se kysyy taiteilijalta luonnetta. Enkö välitä? Otanko itseeni? Jätänkö sikseen vai haraanko vastaan?

Taidemaalari Pirjo Saanio päätti pitää omastaan huolta.

■ Taiteilija alkävätävissä. Keltainen on kesken värin uudelleen maalatuissa ja töhrysuojatuissa seinämaalauksissa. "Tolvon, ettel teosta tarvitse enää palkalta, alon silti tarkistaa sen kunnan vuosittain."

Vuonna 2000 Saanio teki Vantaan kaupungin kulttuuritoimen ehdotuksesta teoksen Pähkinärinteen alikulkukäytävään. Hän antoi teokselle työnimeksi Leikit. "Mieleeni tuli lapsuusaikani kuminauhavisti, se oli 1960-luvulla Oulussa tavattoman suosittua. Hyppimme sitä päivittäin tuntiolkulla."

Toiselle alikäytävän seinälle Saanio maalasikin työn, jossa tytöt hyppäivät vistiä. Vastapäiselle seinälle syntyi koiraa ulkoiluttava ihminen. Tilaaja ehdotti luonnonnähdessään, että henkilövoisi olla vanhus. Saaniosta se oli hyvä ehdotus.

Vaikka teosta on muutettu paljon, koiranulkoiluttaja ja visti-tytöt ovat mukana edelleenkin. Niiden koko teoksessa on kuitenkin pienentynyt. Alkuun ne olivat lähes luonnonnisen kokoisia, nyt vain kämmenen mittaisia.

Luonnonvoima

Sillan alta vilkkuu keltaista. Perustusta alikäytävä näyttää jo lähestyttäessä kinnostavalla tunneliseinällä kukaan näkymiä, joihin on napattu aiheita lähymäpöytä tuloista ja ihmisistä. Palkoin seinällä on himmeitä, patinoituneita kohtia aikaisemmista kuvakerrostumista. Ne ovat maalauksellisia, ja niistä näkee teoksen historiaa.

Pirjo Saanio on käynyt viimeksi paikalla kaukausi sitten. Hänellä on nytkin kamera mukanaan. Sillä hän on vuosien mittaan tallonut sen, mitä paikalla tapahtuu. Oman osuutensa ja muiden.

Nyt seinällä on vain yksi sprymaali-töhrä, muutamia hankalasti luettavia kirjaimia. Sekin päädyssä, ei itse tunnelissa. Sekin oli jo edellisellä kerralla, sitä ei tarvitse kuvata.

"Sepä hyviä", taiteilija iloitsee, ei mitään pahempaa kaudessa.

Seinämaalauksessa vistiä hyppävien tyttöjen kasvat on sutattu mustaksi, mutta ilmeisesti vain tupakan tumpilla. Kyllä. Tumpi löytyi seinään liiskattuna toiselta puolen. Ensimmäinen on töhritty mustaksi myös koiraa ulkoiluttavan vanhuksen kasvat.

Ennen alikulkuteosta Pirjo Saanio ei joutunut ottamaan teoksissaan huomioon ilkkvaltaa. Nyt siitä puhuttiin jo työtä tilattaessa kuin ei-toivotuna mutta todennäköisenä luonnonvoimana. "Työsopimuksessani annoin luvan minua kuulematta poistaa maalauk-

sen, jos se ilkkvallan vuoksi osoittautuisi tarpeelliseksi."

Alikäytäväteos joutui ilkkvallan kohteeksi ensimmäisen kerran jo kesken maalauksen syksyllä 2000. Siihen riitti yksi yö ja yksi porukka.

"Töhrijat olivat tehneet vistiä hyppiville työstöille kikkeliä, sotkeneet tussilla ja pilanneet jokaisen kuvan, minkä olin saanut tehtyä. Kaikki piti aloittaa alusta. Alkoi olla jo kylmää, ja sade hidasti työtä."

Mielipahan lisäksi taiteilija koki myös häpeää. Julkisudessa oli näkynyt kommentteja, jossa taideoksen laadun merkkinä pidettiin sitä, ettei teosta vahingoitettu.

Ensimmäisen ilkkvallan jälkeen hän vietti aluksi öitä työmaakoppinsa ikkunan ääressä. "Muutamana kylmän vaihtojen jälkeen päätin, että arvioin uudelleen koko projektin mielekkyyden ajan kanssa."

Muutos jatkuu

Seuraavana keväänä Saanio ehdotti kaupungin kadunpito-osastolle huoltomaalauksia. "Aloin tajuta, ettei maalauksia ehkä koskaan olisi yhtä aikaa valmis joka puolelta. Ryhdyin kutsumaan teosta muuttuvaksi alikäytävämaalaukseksi. Olen korjannut teosta vuodesta 2000 joka vuosi muutamasta tunnista muutamaa viikkoa."

"Päätin, että paikkamaalaisin teosta töhritystä kohdistaan erivärisin geometrisin muodoin. Ajattelin, että tärkeysien näkyminen nelioilla ja suorakaiteilla ei olisi yhtä ahdistavaa kuin ihmisen hahmossa. Pidän mahdollisena, että nämä geometriset paikat vähitellen peittäisivät alleen teoksen ja siitä tulisi kokonaan abstrakti, mutta niin ei ole käynyt."

"Enää en ota töhrintää henkilökohtaisesti, vaikka se kirpaisee. Olen ajatellut, että jos maalaukseni sotketaan, jää ilkkvalta kyseisiltä tekijöiltä toivottavasti vain kuvien tarvelemiseen ja he jättävät elävät kohteet rauhaan."

Ihmishahmot ovat kaikkein suurin hoidon töhrijöille. Ja tietenkin koiria, jonka takapuoleen voi piirtää kakkamakkarotia ja vatsan alle vehkeet. "Viimeisimmässä töhrinnässä koiran häntä on piirretty ruikkimaan. Kikkeliä on tehty niin monta kertaa, että tuo hännän 'stailaaminen' on tavallaan pientä kehitystä töhrjän visuaalisessa ilmaisussa."

Lisäksi seiniin tehdään tajeja, puumerkkejä, joita jotkut asiaa harrastavat tekevät mihin vain pystyvät.

Viime vuonna Saanio oli vähällä antaa töhrijöille periksi ja jättää koiraa taluttavan vanhuksen pois. Vanhus on saanut useaan

kertaan naamalleen ketsupit ja tussitöhrijä. Se on saanut myös piipun ja joutunut suihkuun. Sitä on hangattu lihapiirakalla ja poltettu tupakalla.

"En kuitenkaan jättänyt koiraa ilman ulkoiluttajaa, mutta muutin perspektiiviä niin, että vanhus on tulossa kaukaa ja on siten huomattavasti aikaisempaa pienempi. Edelleenkin hahmon kasvoja töhritään, mutta se ei näytä niin ikävältä kuin aikaisempi ilkkvalla," Saanio pohtii.

Porukka, joka sotaa seinää lihapiirakalla ja tupakalla, toimii kenties hetken mielijohteesta. Maalia ja tussia käyttävät toimivat harkitusti. Pähkinärinteen töhrijat eivät ole graffitin tekijöitä. He ovat ihmisiä, jotka haluavat joidenkin merkintä reviiään, arvelee Saanio. Samat tekijät saattavat tulla paikalle uudestaan. "Olen valokuvannut seinää eri vuosina ja niistä näkee, että sama tyyppi on käynyt tekemässä uuden merkin seuraavana vuonna."

Omasta halusta

"Jos joihin hyvää töhrinnästä on seurannut, niin se, että minulla on ollut mahdollisuus kymmenen vuoden ajan harjaannuttaa omia taitojani ja näkemistäni. Korjaamisen lisäksi olen tehnyt muutoksia myös pelkästään omasta halustani", Pirjo Saanio sanoo.

On ollut mielenkiintoista jättää teos jo-

ka huoltomaalauksen jälkeen tavallaan hautaamaan seuraavaan vuoteen. Kosteusvaurioiden paikkausten yhteydessä hän on muuttanut sillan reunuksen ulkoosan jo kolmeen kertaan.

Viime ja tänä vuonna alikäytävä on kokenut perusteellisen muutoksen. "Paikkauskerroksia alkoi olla niin paljon, että seinät paineestien paikoitin betonin saakka ja suunnittelin maalaukset uudestaan."

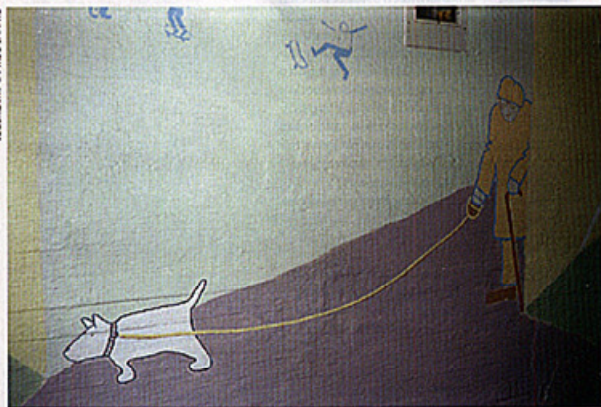
Koiranulkoiluttaja sai uuden käsittelyn 2008. Tänä vuonna Saanio uudisti kokonaan Tytöt hyppää vistiä -seinän. Siitä poistettiin kaikki vuosien saatossa kertyneet paikkauskerrokset betoniin saakka. Tytöt olivat aikaisemmin lähes luonnonnista kokoa, mutta nyt hän piensä tytöt vanhuksen tavoin vain murto-osan alkuperäisestä. Nyt hahmot eivät provosoi yhtä paljon töhrijöitä. Mutta taiteilija halusi myös uuden näkökulman koko teokseen.

Hän on ottanut seinän aiheeksi itse alikäytävän, ja hyppäävät tytöt ovat muuttuneet kuin maalaukseksi kaukaa kuvattuna alikäytävän seinälle. Tausta muodostuu erivärisistä suorakaiteista ja geometrisista muodoista, joiden lähtökohdana on risteyksen takana näkyvä postin talo ja rakenteilla oleva kerrostalo. Myös toisella seinällä näkyvä lähymäpöytä eli Pähkinärinteen ostopöytä, kerrostalon tausta.

Kommentteja

"Joskus olen miettinyt, pitäisikö minun kokea töhrintä palautteeksi, mutta kym-

"Aloin kutsua teosta muuttuvaksi alikäytävämaalaukseksi. Enää en ota töhrintää henkilökohtaisesti."

Alkuperäinen koiranulkoiluttajan seinä valmistui vuonna 2000. Vuosina 2001-2007 Pirjo Saanio poisti töhrityä ja peitti niitä suorakaiteen muotoisilla värikentillä. Teos kehittyi abstraktiin suuntaan. Viime vuonna hän maalasi sen kokonaan uudelleen. Sotkuja päälle saanut koiranulkoiluttaja on nyt pieni ja kaukana.

”Töhryt ovat osoittautuneet kovin ennalta-arvattaviksi.”

menessä vuodessa töhryt ovat osoittautuneet kovin ennalta-arvattaviksi”, Pirjo Saario sanoo.

”En usko, että tekijät kommentoivat maalausta.”

”Kasvotusten en muista koskaan saaneeni kielteistä palautetta. Teoksen värimaailmaa on kiitetty. Kun viime vuonna otin Pähkinärinteen ostoskeskuksen osaksi maalausta, toivat jotkut lapset ja nuoret kavereitaankin arvaamaan, mitä rakennuksia värikentistä muodostui.”

”Varsinkin alkuaikana minulta kysyttiin usein, saanko työstäni mitään korvausta. Nykyään kysytään enemmän, kuinka tällaista työtä pääsee tekemään.”

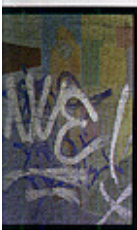
”Vielä kukaan ei ole kysynyt, mitä kuminauhavistien hyppääminen on. Tämä on mielestäni kummallista, koska en ole vuosien nähnyt sitä harrastettavan.”

Valmiiksi

”Nyt minulla on tunne, että teos alkaisi olla viimeinkin tasapainossa.” Maalauksen pintaan suihkutettiin viime vuonna läpinäkyvä töhrysuojaus. Nyt töhryt lähtevät painepe-
sulla itse maalauksen vahingoittumatta.

”Edelleenkin aikomukseni on tarkastaa teoksen kunto vuoden välein. Toivon ettei teosta enää tarvitse paikata. Silti olen tavallaan tyytyväinen, etten kymmenen vuotta sitten teosta aloittaessani tiennyt töhrysuojauksen ole-

massaolosta, mikäli sellaista silloin edes olikaan. Teos on saanut kypsä ja on nyt parempi kuin alussa.” **SK**

■ Vuonna 2000 seinällä hyppi Iloisena lähes luonnollisen kokoisia tyttöjä. Lilan provosoivaa töhryjäille, väripaikkoja tuli vuosien kuluessa paljon. Tänä vuonna uusittua seinää jäsentävät ympäristön rakennuksista otetut aiheet, tytöt hyppivät kaukana.